

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 31 серпня 2026 р. № 1072

ПОРЯДОК

реалізації експериментального проекту щодо створення безпечних умов перебування учасників освітнього процесу в будівлях і спорудах закладів освіти шляхом облаштування в них захищених просторів

1. Цей Порядок визначає процедуру реалізації експериментального проекту щодо створення безпечних умов перебування учасників освітнього процесу в будівлях і спорудах закладів освіти шляхом облаштування в них захищених просторів (далі — експериментальний проект) в умовах дії правового режиму воєнного стану.

2. У цьому Порядку терміни вживаються у значенні, наведеному в Кодексі цивільного захисту України, Методиці оцінки ризиків безпеки в системі освіти, пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації проти України, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 2 серпня 2024 р. № 866 (Офіційний вісник України, 2024 р., № 73, ст. 4352).

Створення безпечних умов перебування учасників освітнього процесу в будівлях і спорудах закладів освіти, які є учасниками експериментального проекту, забезпечується шляхом облаштування в них захищених просторів (приміщень для фізичного захисту).

Під захищеним простором (приміщенням для фізичного захисту) (далі — захищений простір) слід розуміти приміщення, частину будівлі і споруди закладу освіти, що не є об'єктом фонду захисних споруд цивільного захисту та створені відповідно до цього Порядку для забезпечення укриття учасників освітнього процесу від побічної (непрямої) дії звичайних засобів ураження шляхом зменшення впливу надмірного тиску повітряної ударної хвилі та дії уламків під час застосування таких засобів ураження.

3. Метою реалізації експериментального проекту в умовах дії правового режиму воєнного стану є забезпечення укриття учасників освітнього процесу шляхом створення захищених просторів у закладах освіти незалежно від типу та форми власності на територіях територіальних громад із задовільним або помірним рівнем ризику безпеки, визначеним відповідно до Методики оцінки ризиків безпеки в системі освіти, пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації проти України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 2 серпня 2024 р. № 866.

4. Захищений простір не належить до об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту.

Створення в умовах дії правового режиму воєнного стану захищених просторів не є у повному обсязі виконанням вимог законодавства щодо забезпечення учасників освітнього процесу засобами колективного захисту та не звільняє керівників, засновників закладів освіти від необхідності вжиття заходів до створення захисних споруд або споруд подвійного призначення з відповідними захисними властивостями.

5. Для визначення можливості створення захищених просторів у будівлях і спорудах закладів освіти, напрацювання відповідних інженерно-технічних рішень військові адміністрації, органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законами України, можуть утворювати постійні або тимчасові комісії з включенням до їх складу необхідних фахівців (за згодою), зокрема фахівців структурних підрозділів з питань освіти та науки, цивільного захисту, містобудування та архітектури, охорони здоров'я обласних, Київської міської військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування, фахівців територіальних органів та місцевих підрозділів ДСНС, Держпродспоживслужби, а також представників відповідних проектних та будівельних організацій.

6. Для визначення можливості створення захищених просторів будівлі і споруди закладів освіти підлягають огляду, а у разі потреби технічному обстеженню відповідно до Порядку проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2017 р. № 257 (Офіційний вісник України, 2017 р., № 33, ст. 1045).

Під час огляду (обстеження) будівель і споруд закладів освіти визначається можливість забезпечення захисту учасників освітнього процесу від побічної (непрямої) дії звичайних засобів ураження шляхом зменшення впливу надмірного тиску повітряної ударної хвилі та дії уламків під час застосування цих засобів ураження, а також негативного впливу від інших будівель, споруд, інженерних мереж, руйнування (аварії) на яких можуть призвести до травмування або загибелі учасників освітнього процесу, що підлягають укриттю.

За результатами огляду (обстеження) складається у довільній формі акт проведення оцінки об'єкта (будівель і споруд закладів освіти) щодо можливості створення в ньому захищеного простору, який повинен містити висновки щодо придатності такого об'єкта для використання як захищеного простору, пропозиції щодо необхідних інженерно-технічних рішень та заходів організаційного характеру, які доцільно прийняти та здійснити для створення захищеного простору.

Під час прийняття необхідних інженерно-технічних рішень та здійснення заходів організаційного характеру може бути обрано одне або кілька визначених цим Порядком інженерно-технічних рішень залежно від

стану будівлі і споруди, місця розташування закладу освіти, кількості учасників освітнього процесу, що підлягають укриттю.

У разі необхідності посилення захисних властивостей будівельних конструкцій будівель і споруд закладів освіти виконання додаткових інженерно-технічних рішень та будівельних робіт повинно бути завершено до прийняття рішення щодо їх використання як захищеного простору.

7. Рекомендується створювати захищений простір у будівлях і спорудах закладів освіти, що розташовані в середині забудови, а також поблизу кам'яних огорожувальних конструкцій.

Перевагу слід надавати підвальним та цокольним приміщенням (їх окремим частинам), огорожувальні конструкції яких є більш стійкими до руйнівного впливу повітряної ударної хвилі та забезпечують найбільш ефективний захист від дії уламків під час застосування засобів ураження.

Не допускається створення захищених просторів у приміщеннях, розташованих вище першого поверху.

У разі створення захищених просторів на першому поверсі будівель і споруд насамперед слід використовувати внутрішні приміщення, що відокремлені внутрішніми несучими стінами та/або перегородками від приміщень з природним освітленням (коридори, холи, підсобні приміщення тощо), а також обов'язково передбачати вжиття додаткових заходів до підвищення їх захисних властивостей.

З метою забезпечення захисту від дії звичайних засобів ураження опорні та зовнішні огорожувальні конструкції (стіни, перекриття, покриття) зазначених будівель і споруд закладів освіти повинні бути виготовлені із залізобетону, цегли або інших кам'яних матеріалів. Бажано використовувати основні опорні стіни, які спираються на фундаменти будівлі, в тому числі стіни сходових кліток, ліфтових шахт.

Використання для створення захищених просторів будівель і споруд, які мають дерев'яні перекриття, не допускається.

Не допускається для внутрішнього оздоблення захищених просторів використання крихких матеріалів, які у разі удару можуть утворювати дрібні уламки з гострими краями (керамічна плитка, скло тощо).

8. Захищені простори повинні відповідати таким основним вимогам:

розташовуються в основній будівлі закладу освіти або безпосередній близькості до неї (рекомендовано до 100 метрів);

не розміщуються поруч з резервуарами із небезпечними хімічними, легкозаймистими, горючими та вибухонебезпечними речовинами, руйнування яких може призвести до травмування або загибелі учасників освітнього процесу;

через захищений простір не проходять водопровідні та каналізаційні магістралі, інші магістральні інженерні комунікації (крім внутрішньообудинкових інженерних мереж);

не зазнають негативного впливу ґрунтових, поверхневих, технологічних або стічних вод;

мають рівну підлогу, придатну для встановлення місць для сидіння та лежання;

забезпечені електроживленням та штучним освітленням;

не використовуються для зберігання легкозаймистих, хімічно-небезпечних речовин;

перебувають у задовільному санітарному та протипожежному стані (відповідно до вимог правил пожежної безпеки та санітарних правил);

забезпечені не менш як двома евакуаційними виходами, один з яких може бути аварійним (у разі наявності в захищеному просторі менш як 50 осіб та відстані від найвіддаленішої точки до виходу не більше 25 метрів — одним евакуаційним виходом);

приспособовані для вільного доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

9. Кількість учасників освітнього процесу, що може бути розміщена у захищеному просторі, розраховується виходячи з 1,2 кв. метра на особу, що підлягає укриттю (у разі одноярусного розташування місць для сидіння (лежання), 1 кв. метр (у разі двоярусного розташування) та 0,8 кв. метра (у разі троярусного розташування).

10. Висота захищених просторів повинна становити не менше 2 метрів (допускається не менше 1,8 метра, якщо це передбачено проектною документацією на будівництво), а до частин, що виступають, окремих будівельних конструкцій та інженерних комунікацій (крім дверних отворів) — не менше 1,4 метра.

Ширина дверних отворів становить не менш як 0,9 метра (допускається не менше 0,8 метра, якщо це передбачено проектною документацією на будівництво). Перетинання дверних отворів будівельними конструкціями або інженерними комунікаціями не допускається.

11. Внутрішній об'єм захищених просторів повинен бути не менше 1,5 куб. метра на одну особу, що підлягає укриттю. Захищений простір повинен мати природну або примусову вентиляцію.

Природна вентиляція захищеного простору, розташованого на першому поверсі будівель і споруд закладів освіти, повинна проводитися через прорізи, що встановлені у верхній частині вікон або стін.

Примусова вентиляція (з механічним спонуканням) передбачається для захищених просторів, у яких розміщується понад 50 осіб. Примусову

вентиляцію рекомендується передбачати з використанням вентиляторів з електричним та/або ручним приводом.

У захищених просторах, що мають примусову вентиляцію, слід передбачати вентиляційні приміщення, розміри яких визначаються за габаритами обладнання та площею, яка необхідна для його обслуговування. Допускається розташування частини вентиляційного обладнання поза захищеним простором.

Повітрозабірні пристрої вентиляційних систем з механічним спонуканням слід розташовувати на висоті не менше 2 метрів, а у разі розміщення їх у зеленій зоні — не менше 1 метра від рівня землі та обладнати козирком для захисту від потрапляння опадів.

12. З метою забезпечення створення нормальних умов життєдіяльності захищені простори підлягають забезпеченню необхідним майном, інвентарем, засобами та матеріалами (далі — обладнання).

Обладнання захищених просторів повинно забезпечувати можливість безперервного перебування в них учасників освітнього простору не менше чотирьох годин.

З цією метою захищені простори забезпечуються:

місцями для сидіння (лежання);

ємкостями з питною (з розрахунку 2 літри на одну особу) та технічною водою (за відсутності централізованого водопостачання);

контейнерами для зберігання харчових продуктів та сухих відходів;

виносними баками, що щільно закриваються, для нечистот (для будівель і споруд, у яких відсутня система каналізації), розміщених у спеціально призначених для цього приміщеннях;

резервним штучним освітленням (електричними ліхтарями тощо) та електроживленням;

первинними засобами пожежогасіння (відповідно до вимог правил пожежної безпеки та встановлених норм для приміщень відповідного функціонального призначення);

лікарськими засобами, виробами медичного призначення;

засобами оповіщення та електронної комунікації (телефоном, радіоприймачем, Інтернетом, рекомендовано встановлення Wi-Fi-пристроїв);

шанцевим інструментом (лопатами штиковими та совковими, ломами, сокирами, пилками-ножівками по дереву, металу тощо).

13. Біля входних дверей захищеного простору повинна вивішуватися табличка розміром 50 x 60 сантиметрів з написом “Місце для захисту”, на

якій необхідно зазначати місце розташування будівлі чи споруди, її балансоутримувача, адресу і місце зберігання ключів.

14. Інженерно-технічні рішення щодо створення захищених просторів можуть передбачати або не передбачати втручання у конструкції будівель і споруд закладів освіти.

15. Зовнішні огорожувальні конструкції захищених просторів не повинні мати великих прорізів (крім дверних та віконних). Приміщення у будинках і спорудах з площею прорізів огорожувальних конструкцій 50 відсотків та більше не можуть використовуватися як захищені простори.

Зовнішні огорожувальні конструкції захищених просторів повинні мати товщину стіни:

для кам'яних та цегляних стін — не менше 2—2,5 цеглини (від 56 сантиметрів);

для залізобетонних стін (блоків, панелей) — не менше 30 сантиметрів.

16. Для захищених просторів бажано використовувати приміщення із залізобетонними конструкціями перекриття. Товщина такого перекриття повинна становити не менш як 300 міліметрів з трьома сітками армування діаметром не менш як 16 міліметрів, розташованими на відстані не більш як 150 міліметрів одна від одної, товщина захисного шару перекриття повинна становити не менш як 30 міліметрів.

17. Інженерно-технічні рішення щодо посилення захисту огорожувальних конструкцій захищених просторів передбачають:

1) встановлення габіонів, наповнених сипучими матеріалами (грунтом, піском).

Розташування габіонів слід передбачати у вигляді піраміди, кількість рядів піраміди становить не менше двох з урахуванням висоти від рівня планувальної позначки землі до нижньої частини віконного прорізу другого поверху, що розташовується над захисним простором. Довжина встановлення габіонів визначається з розрахунку довжини зовнішніх стін захисного простору, збільшеної на 4 метри з двох сторін. Рекомендовано для захисту будівель закладів освіти використовувати габіони розміром 2 x 1 x 1 метр, тип волокна — геотекстиль не менше 300 грам на 1 кв. метр, розмір чарунки не більше 100 x 100 міліметрів або 50 x 100 міліметрів за діаметра прута від 5 міліметрів чи не більше 50 x 50 міліметрів або 75 x 75 міліметрів за діаметра прута від 4 міліметрів;

2) підсилення зовнішніх стін шляхом додаткового встановлення бетонних або залізобетонних блоків, закріплених між собою шляхом обв'язки залізними конструкціями.

Висота бетонних або залізобетонних блоків визначається від рівня планувальної позначки землі до перекриття над захисним простором. Довжина встановлення бетонних або залізобетонних блоків визначається з

розрахунку довжини зовнішніх стін захисного простору, збільшеної на 4 метри з двох сторін;

3) підсилення залізобетонної плити перекриття над захисним простором шляхом додаткового влаштування монолітної залізобетонної плити.

Монолітна залізобетонна плита створюється за рахунок металевих балок та заливання бетону класу не нижче С25/30, при цьому товщина плити повинна становити не менш як 300 міліметрів.

Також доцільним є створення сталевих каркасів під перекриттям для запобігання обваленню плити перекриття. Найбільш оптимальним варіантом є металеві балки та колони, що займають найменше площі та є міцними. У разі наявності у приміщенні колон, які утримують перекриття, доцільно їх підсилити шляхом збільшення шару бетону у два рази або обв'язки залізними конструкціями, а також підсилення фундаменту під колонами;

4) поєднання різних способів підсилення будівельних конструкцій.

Під час проектування захищених просторів з урахуванням інженерно-технічних рішень, які передбачають втручання у будівельні конструкції, рекомендується несучу здатність таких конструкцій збільшувати не менш як на 30 відсотків щодо несучої здатності, розрахованої на дію навантажень і впливів, встановлених під час проектування будівлі чи споруди, в якій облаштовується захищений простір, та/або на підставі звіту про результати обстеження з рекомендаціями щодо подальшої експлуатації.

Зразки основних інженерно-технічних рішень щодо створення захищених просторів наведено в додатку.

18. У разі наявності у зовнішніх огорожувальних конструкціях віконних прорізів здійснюється їх захист габіонами, наповненими ґрунтом (піском) чи цегляною кладкою та/або зовнішніми або внутрішніми віконницями, металевими ролетами із системою зачинення для поглинання енергії удару.

У захищеному просторі слід додатково передбачати аварійний вихід, який облаштовується у віконному прорізі. Такий аварійний вихід повинен захищатися розсувною броньованою брамою.

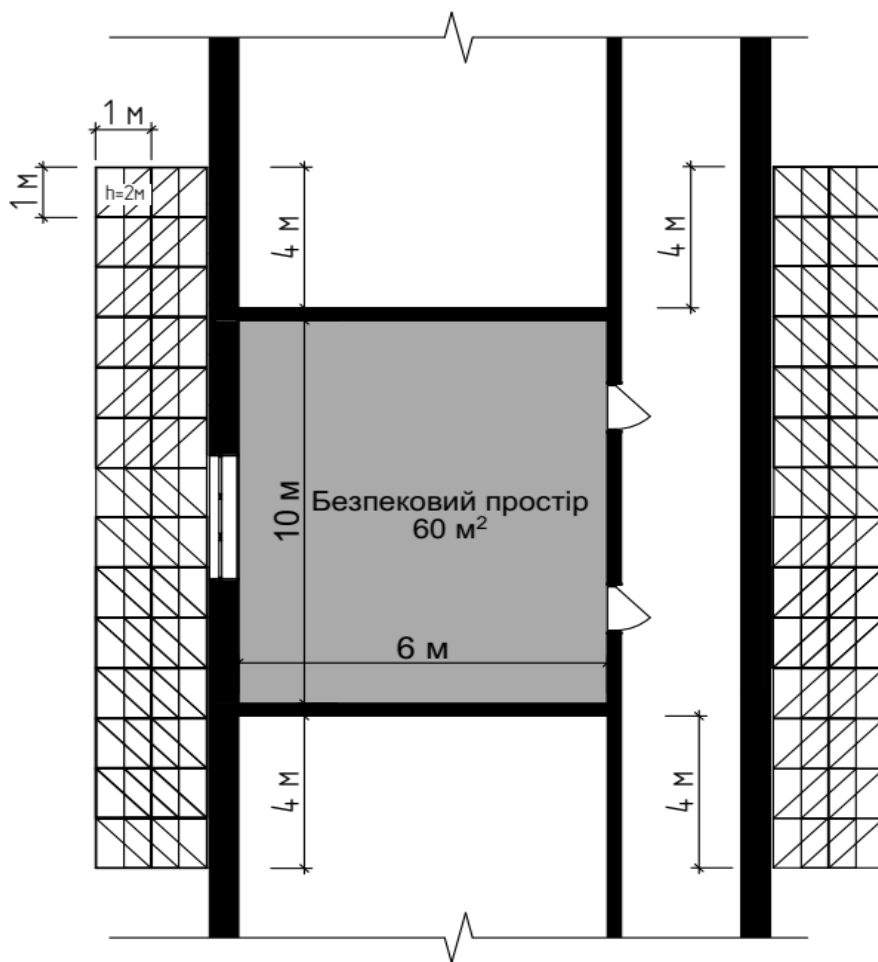
Дверні отвори захищених просторів повинні закриватися посиленими дверима з негорючих матеріалів (металевими) або бути захищеними габіонами, наповненими ґрунтом (піском), на всю висоту дверного отвору.

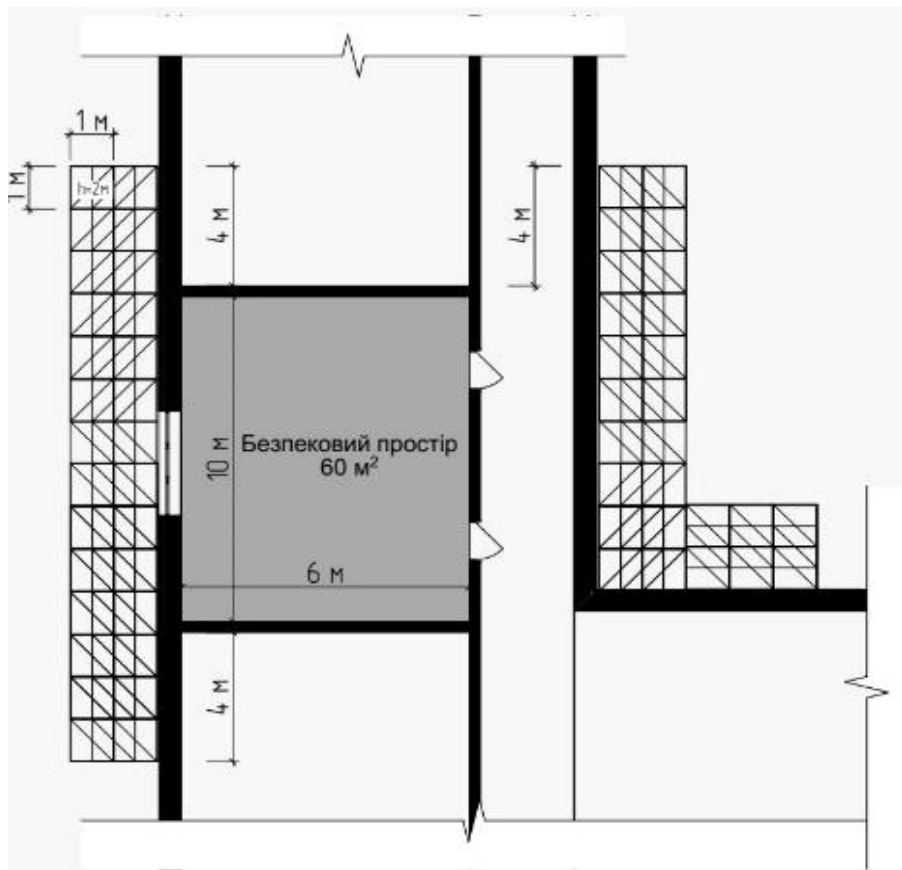
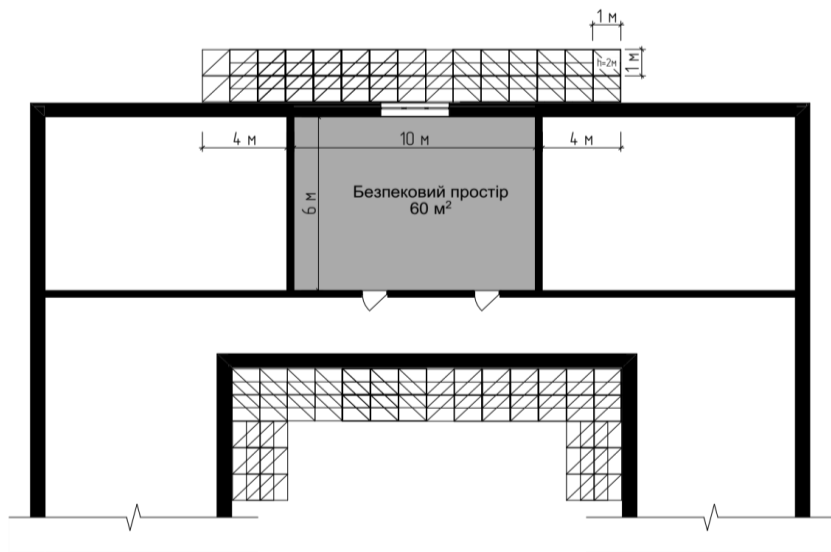
19. Проектні рішення щодо підсилення будівельних конструкцій, перепланування та дообладнання існуючих приміщень під захищені простори розробляються на підставі результатів обстеження відповідальним виконавцем окремих видів робіт (послуг), пов'язаних із створенням об'єктів архітектури, який пройшов професійну атестацію та має кваліфікаційний

сертифікат за спеціалізацією “інженерно-будівельне проектування у частині забезпечення механічного опору та стійкості” із кваліфікаційним рівнем “провідний” або “І категорія”, та не потребують проведення експертизи, а виконання відповідних робіт не потребує отримання документів, що дають право на їх виконання, та після закінчення таких робіт об’єкт не підлягає прийняттю в експлуатацію.

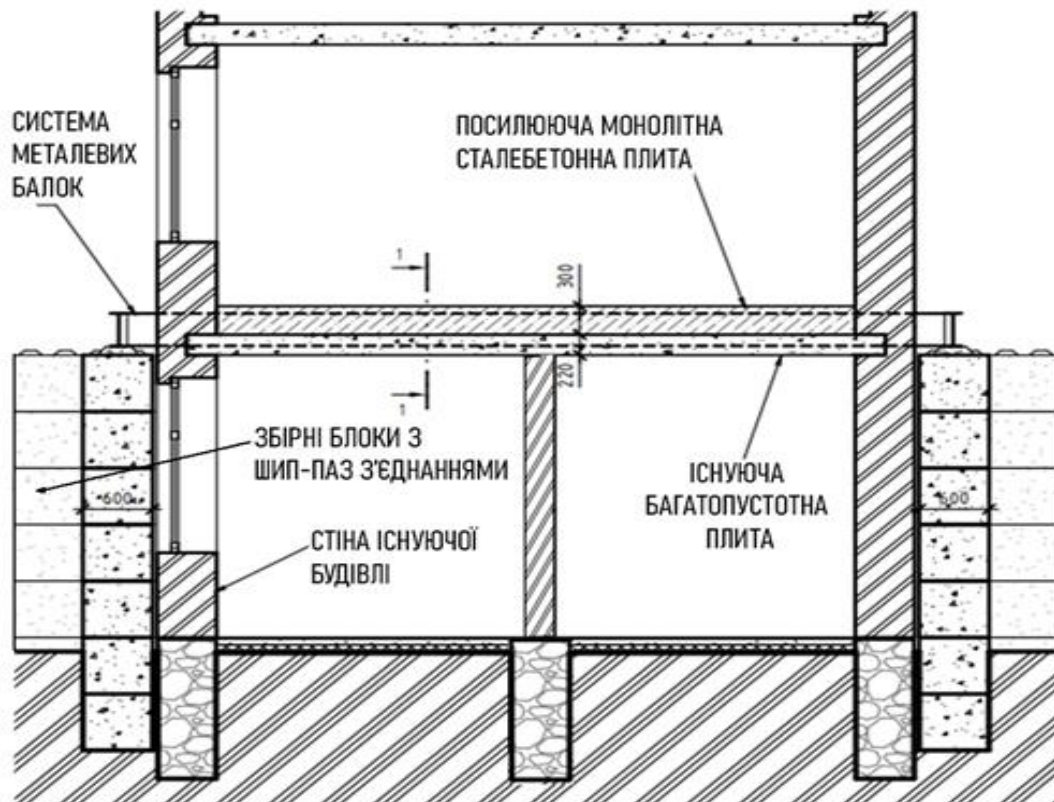
ЗРАЗКИ
основних інженерно-технічних рішень щодо створення захищених
просторів

Встановлення габіонів, наповнених сипучими матеріалами

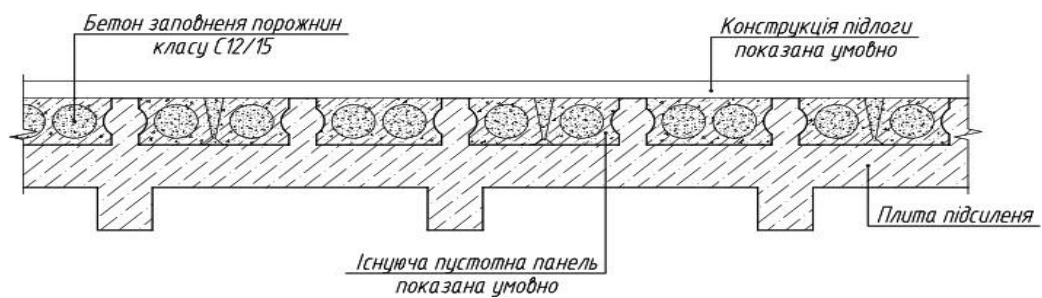

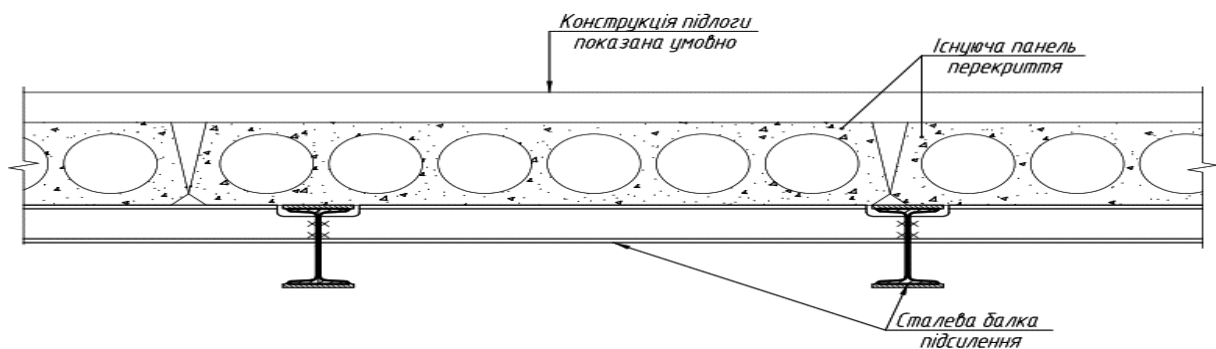
Підсилення перекриття та несучих конструкцій,
що спираються на колони та бетонні або залізобетонні блоки

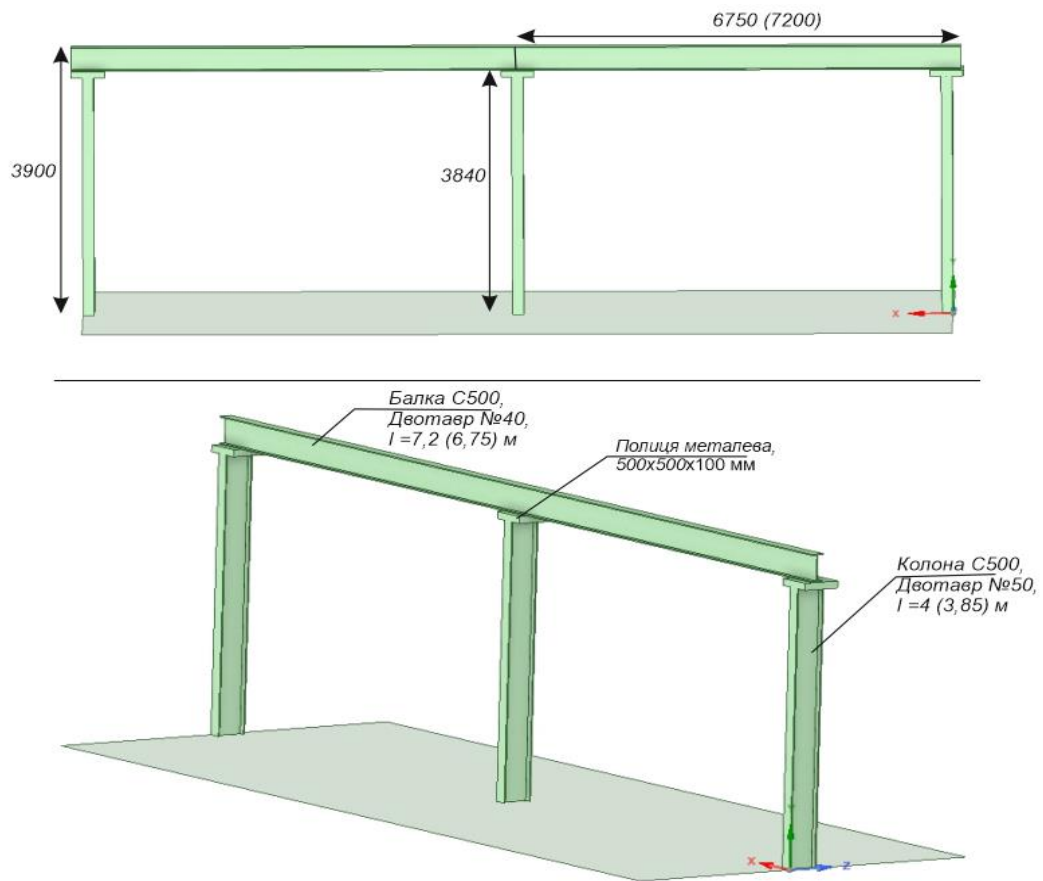
Монолітна залізобетонна оболонка

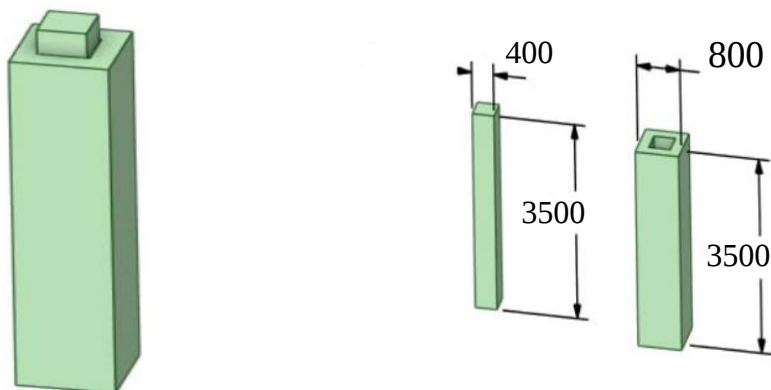
Сталевий каркас

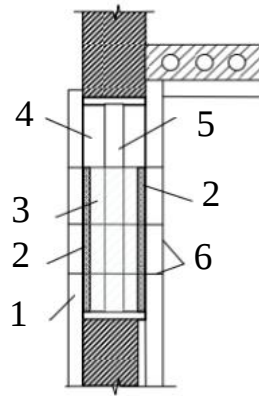
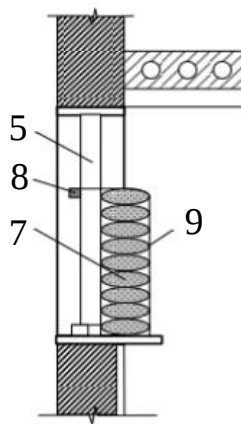
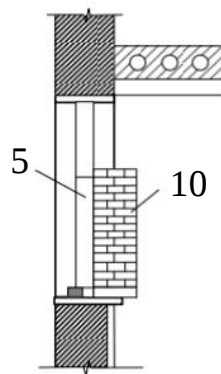
Підсилення захисних властивостей перекриття

Підсилення несучих колон

Захист віконних прорізів

Заповнення віконного прорізу ґрунтом*Заповнення віконного прорізу мішками з ґрунтом (піском)**Заповнення віконного прорізу цегляною кладкою насухо*

Брама розсувна броньована

евакуаційний

не більше
25 м

евакуаційний

1 — брус дерев'яний; 2 — дерев'яний щит на висоту закладання; 3 — ґрунт;
4 — світловий отвір; 5 — віконний блок; 6 — скрутки з проволки; 7 — мішки з
ґрунтом; 8 — брус для кріплення сітки; 9 — сітка; 10 — цегляна кладка насухо
